TRAFOD CERDDI

ITIA500

TORRI'R GARW

- Beth yw'ch hoff gerdd?
- Pam?
- Ydych chi'n barddoni?

NOD AC AMCANION

- **Nod y wers heddiw ydy:**
  - Trafod cerddi a'r gwahanol elfennau ieithyddol ynddynt

- **Amcanion:**
  - dadansoddi'r gwahanol elfennau ieithyddol mewn cerdd
  - edrych ar y defnydd o ferfau cryno a'r amhersonol
  - trafod termau gwerthfawrogi cerdd
  - Trafod treigladau amrywiol

FFRAMWAITH LLYTHRENNEDD A RHIFEDD

- **Darllen - Blwyddyn 4**

  - ‘dewis a defnyddio gwybodaeth a syniadau o destunau’

- **Darllen - Blwyddyn 1:**

  - ‘mynegi barn am wybodaeth yn y testun’

BETH YDY CERDD?

Darn o farddoniaeth ydy cerdd sydd yn dweud rhywbeth mewn ffordd bachog a chofiadwy.

BETH YDY BARDD?

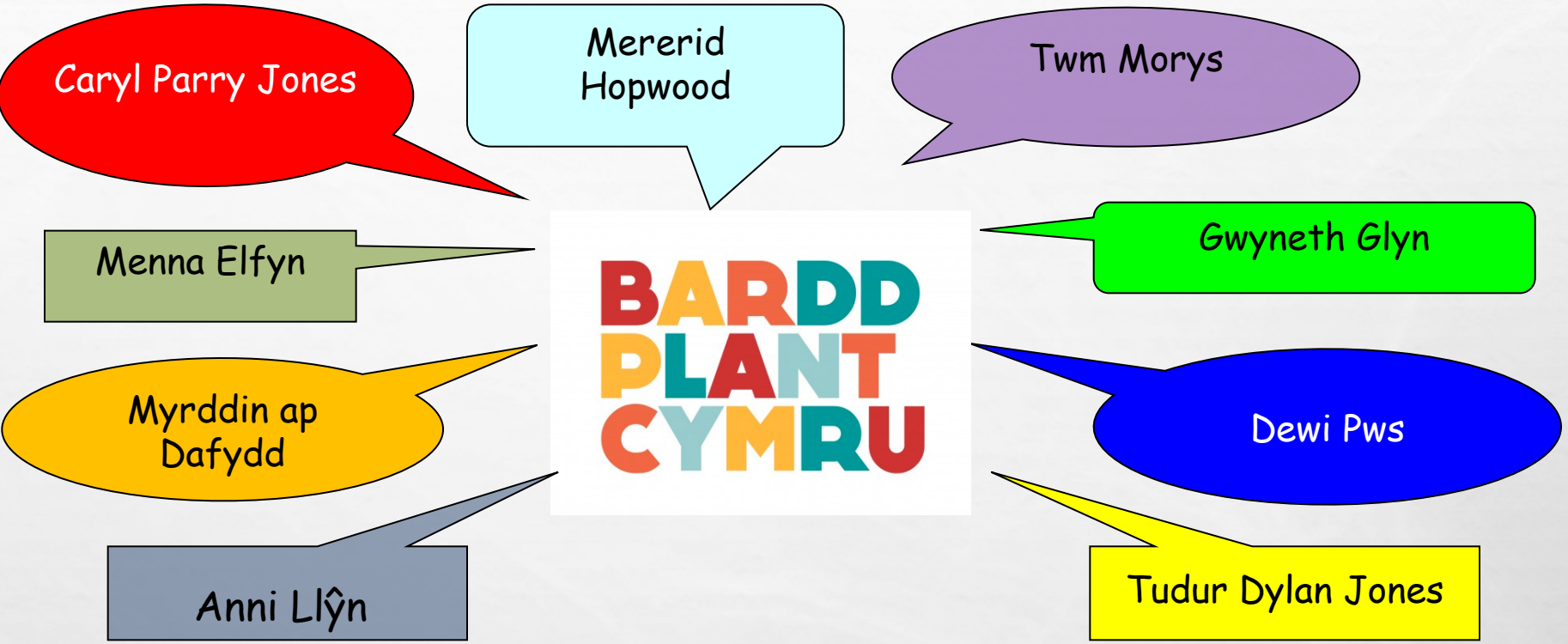
Bardd yw'r person sy'n llunio cerddi. Gellir adrodd neu ganu cerddi.

Mae bardd yn ysgrifennu barddoniaeth, a mae awdur yn ysgrifennu rhyddiaeth. Mae'r rhain i gyd yn feirdd :

Mae Cymru'n wlad sy'n nodedig am ei beirdd, ac ers 2000 mae unigolyn wedi ei benodi fel Bardd Plant Cymru bob blwyddyn.

Allwch chi enwi rhai ohonynt?

Pwrpas y cynllun yw annog plant a phobl ifanc i fwynhau darllen ac ysgrifennu cerddi o bob math.

BETH SYDD YN BWYSIG WRTH YSGRIFENNU CERDD?

- Odl – geiriau sy'n swnio'n debyg i'w gilydd
- Nifer y sillafau
- Defnydd effeithiol o iaith – berfau, ansoddeiriau, cymariaethau, trosiadau ayb
- Gwreiddioldeb
- Beth arall? Trafodwch eich syniadau

CENEDL ENWAU

- Cerdd
- Bardd
- Llinell
- Pennill

- 1,2,3,4 hon/hwn/hyn

Wrth drafod barddoniaeth, cofiwch y canlynol :

Enw benywaidd yw ‘cerdd’ :

Y **g**erdd hon / y **c**erddi hyn
Mae’r **g**erdd yn...
Un **g**erdd, dwy **g**erdd, tair **c**erdd.

Enw gwrywaidd yw ‘bardd’ :

Y **b**ardd hwn / y **b**eirdd hyn
Mae’r **b**ardd yn...
Un **b**ardd, dau **f**ardd, tri **b**ardd.

Enw benywaidd yw ‘llinell’ :

Y **ll**inell hon / y **ll**inellau hyn
Mae’r **ll**inell yn...
Un **ll**inell, dwy **l**inell, tair **ll**inell.

Enw gwrywaidd yw ‘pennill’ :

Y **p**ennill hwn / y **p**enillion hyn
Mae’r **p**ennill yn...
Un **p**ennill, dau **b**ennill, tri **ph**ennill.

Hefyd, cofiwch fod ansoddair sy’n dilyn enw benywaidd unigol yn treiglo’n feddal.

Rhowch gynnig ar gywiro'r rhain :

Brawddegau gwallus	**Cywiriad**
1. Mae'r cerdd yn hir.	
2. Mae'r fardd yn ysgrifennu'n wych.	
3. Ai hon yw'r gerdd cyntaf?	
4. Darllenwch y tri llinell cyntaf.	
5. Mae dau bennill yma.	
6. Ble mae'r tri bennill arall?	
7. Mae'r fardd wedi ysgrifennu un llinell yn ormod.	
8. Dyma gerdd gorau'r gystadleuaeth.	

BERFAU CRYNO

Wrth ysgrifennu, mae'n bwysig amrywio'r modd rydych yn dechrau brawddegau, gan osgoi dechrau yn yr un ffordd bob amser
e.e. *Mae'r bardd yn gweld / Mae'r awdur yn clywed / Mae'r gerdd yn sôn...*

Mae'n llawer gwell defnyddio'r **FERF GRYNO**
e.e. Gwêl y bardd / Clyw'r awdur / Sonia'r gerdd...

Os nad ydych yn gwybod PWY sy'n gwneud, yna defnyddiwch yr **AMHERSONOL**
e.e. *Clywir yr adar yn canu / Dywedir bod y tywydd ar fin troi*

BERFAU CRYNO DEFNYDDIOL WRTH DRAFOD CERDDI

Berfenw	3ydd unigol	Amhersonol
gweld	gwêl	gwelir
clywed	clyw	clywir
disgrifio	disgrifia	disgrifir
dweud	dywed	dywedir
awgrymu	awgryma	awgrymir
cyfleu	cyflea	cyfleir
honni	honna	honnir
esbonio	esbonia	esbonir
mynd	â/aiff	eir
dod	daw	deuir
cael	caiff	ceir
sefyll	saif	sefir
cymharu	cymhara	cymherir
agor	egyr	agorir
dangos	dengys	dangosir
mynnu	mynna	mynnir
gwybod	gwyr	gwyddys
troi	try	troir
synhwyro	synhwyra	synhwyrir

CYWIR NEU ANGHYWIR?

Cywir		Anghywir
	Sonir yr bardd yn ei gerdd...	
	Defnyddia'r bardd Gymraeg graenus	
	Cyhoeddwyd y gyfrol ym mis Hydref	
	Dywedwyd Hopwood bod barddoni'n hollbwysig	
	Cyfeiriwyd yn helaeth at y tymhorau yn y gerdd	
	Awgryma'r bardd mai diffyg cyfathrebu oedd y broblem	
	Cafwyd y plant anhawster gyda'r pennill olaf	
	Credir fy mod wedi datblygu fy nealltwriaeth o farddoniaeth.	

YSGRIFENNU!

- Ysgrifennwch frawddeg ar gyfer pob berf
- e.e. Gweld
- Gwel y bardd oleuadau'r nos drwy lygaid plentyn
- Gwelir goleuadau'r nos drwy lygaid plentyn gan y bardd

- Cofiwch dreiglo … neu beidio!

RHAI TECHNEGAU A DDEFNYDDIR MEWN CERDDI

Odli : dau air sydd yn swnio'n debyg i'w gilydd

Ansoddair : gair sy'n disgrifio

Berfenw : gair sy'n cyfleu gweithred

Berf : gair sy'n cyfleu gweithred ond sydd hefyd yn dweud wrthym **pwy** a **phryd** sy'n gwneud y weithred

Cymhariaeth / cyffelybiaeth : cymharu rhywbeth â rhywbeth arall

Personoli : rhoi teimladau neu nodweddion person i rywbeth arall

Trosiad : siarad am un peth yn nhermau rhywbeth arall

Ailadrodd : defnyddio'r un gair neu gyfres o eiriau mwy nag unwaith i greu effaith

Cyflythreniad : cytseiniaid yn cael eu hailadrodd ar ddechrau gair mewn llinell

Limrig

Beth am i ni weld sawl curiad sydd yn llinellau 1, 2 a 5.
Ystyr curiad yw lle rydyn ni'n rhoi'r pwyslais mewn llinell.

Un diwrnod fe aeth Anti Beti 0

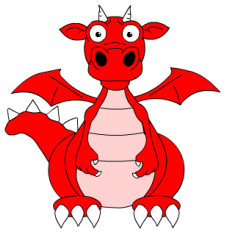
I gerdded rhwng Mwmbwls a Sgeti, 0

Daeth andros o chwythad

Nes tynnu ei dillad...

Doedd dim byd ar ôl ond ei het hi. 0

Sawl curiad sydd ymhob llinell?

ateb

Cofiwch mewn limrig fod curiadau'n bwysicach na sillafau, curiadau sy'n rhoi rhythm i linell.
Gwrandewch ar y llinell nesaf:

Cerddais i'r dref a mynd mewn i siop.

Dydy hi ddim yn dilyn rhythm arbennig, felly ni fyddai'n addas i fod mewn limrig.
Mewn limrig rhaid i linellau 1, 2 a 5 gael yr un nifer o GURIADAU, ac felly hefyd linellau 3 a 4.

Ar y llaw arall, ydych chi'n clywed bod mwy o rythm i'r llinell yma...?

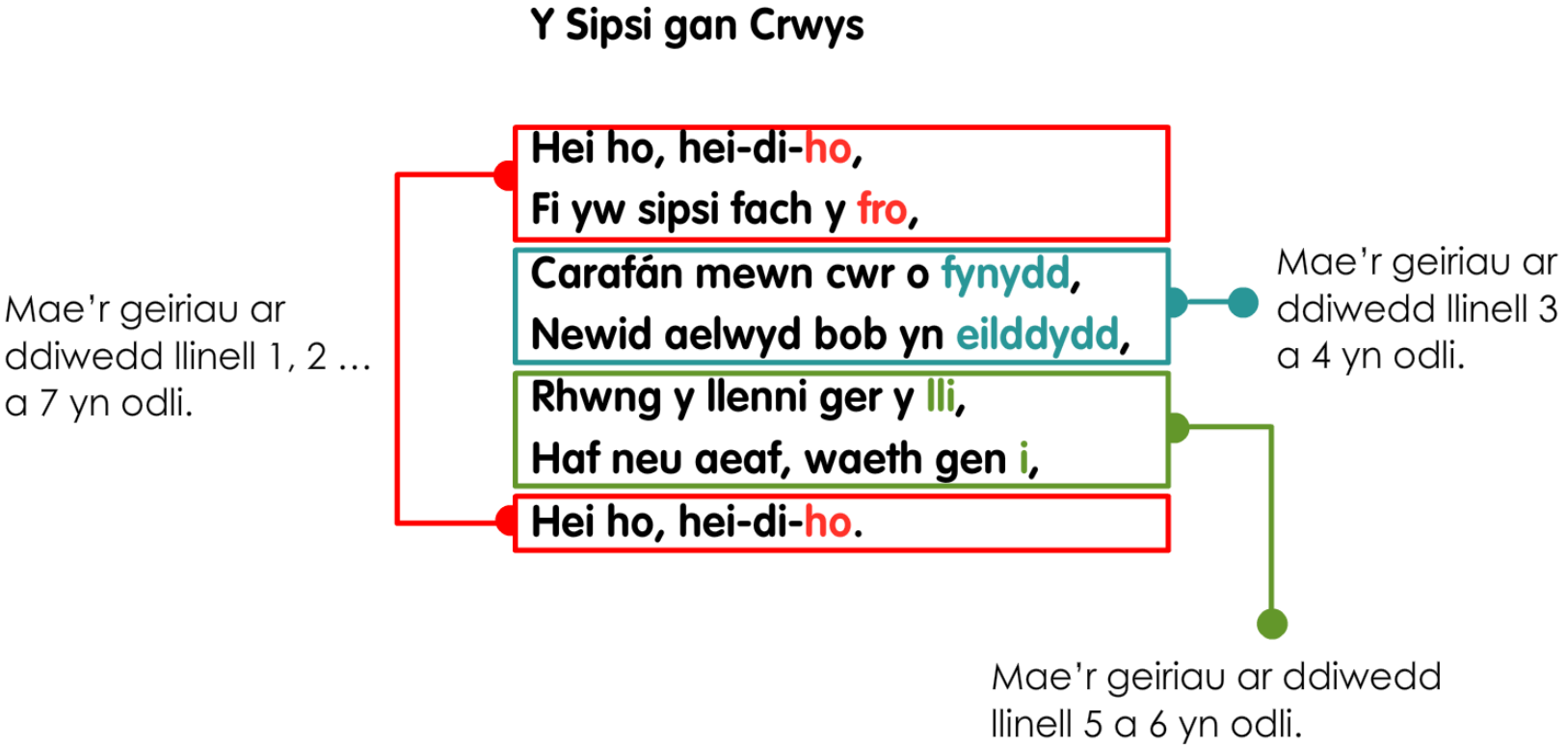
Un diwrnod fe gerddais i siopa.

Beth am i chi fynd ati i lunio limrig? Beth am ddechrau fel hyn...

Fe welais beth rhyfedd un noson

Odli ar Waith

Yn aml iawn mae beirdd yn odli llinellau â'i gilydd.
Edrychwch ar air olaf y llinellau hyn:

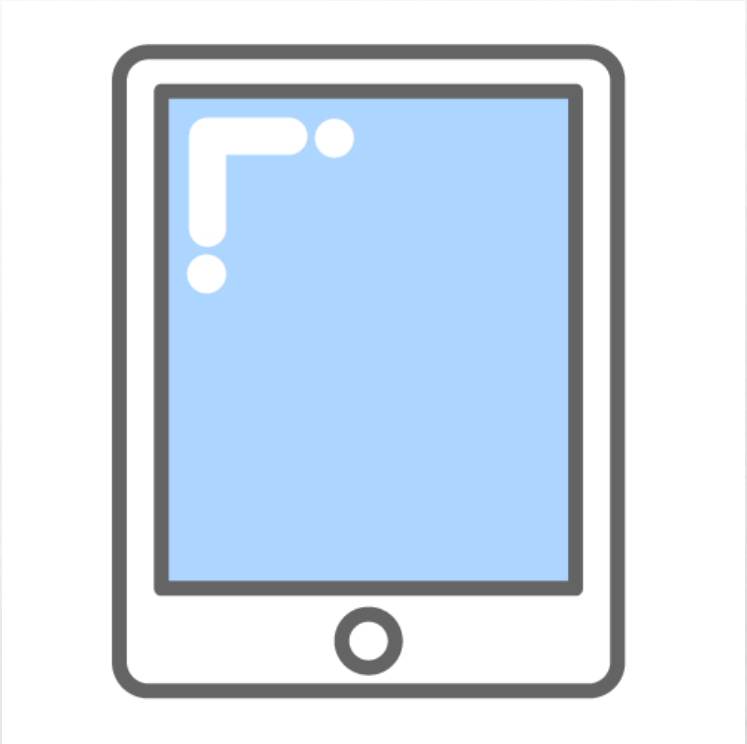

GEMAU IAITH

Gan ddefnyddio'r linc isod, archwiliwch y wefan er mwyn canfod y gwahanol weithgareddau a gemau iaith.

Sut fyddech chi'n eu defnyddio gyda'r disgyblion yn eich dosbarth?

http://resources.hwb.wales.gov.uk/VTC/2009-10/welsh/creu-cerddi/index-2.html

Cyflythrennu

‘Nid yw’r felin heno’n malu yn Nhrefin ym min y môr’

(Melin Trefin, Crwys)

ateb

GWAITH GRWP 1: TREIGLADAU

- Darllenwch eich cerdd
- Nodwch bob treiglad
- Esboniwch y treiglad yn fanwl
- Rhanwch eich cerdd gyda grwp arall ac esboniwch y treigladau

Gwaith grŵp 2

Gwaith grwp

Gan ddefnyddio'r cerddi o'r gyfrol Sgram! Paratowch sut y byddech yn cyflwyno'r gerdd i'ch disgyblion. Trafodwch pa fath o weithgareddau gwahanol y gellid eu gwneud yn seiliedig ar y gerdd. Pa sgiliau byddai'r gweithgareddau yma yn eu datblygu?

Trafodwch hefyd:

1) Beth yw cynnwys y gerdd?
2) Beth ydych chi'n credu yw neges y bardd i'r darllenwyr?
3) Mae sawl nodwedd arddull yn y gerdd. Dewiswch dair nodwedd. Rhowch enghraifft, a dywedwch pam mae'n effeithiol. Cofiwch ddyfynnu o'r gerdd er mwyn atgyfnerthu eich pwynt.

Cyflwyno'r gerdd i grwp arall.

Y DDARLITH NESAF

- 23/2
- Cj6
- Newyddion